

MAROSSY ÉVA¹
SZÜLŐKNEK, GYEREKEKRŐL
Családra kiterjesztett primer prevenció a zenepedagógiai gyakorlatban

„A jó nevelés alapja a meg-
értés, a másik megértése.”
Bruno Bettelheim

Szülők, gyerekek, kommunikáció

Tanítani kellene a szülőket, hogyan viszonyuljanak a gyerekeikhez, hogyan kommunikáljanak, hogyan viselkedjenek velük – mondta pedagógia szakos, középiskolás növendékem. Ez a mondat így, ilyen formában akár egy pedagógiai programban is szerepelhetne. A képzési rendszerben ugyanúgy, mint az oktatási intézményekben. Napjainkban ez az egyik nagyon időszerű és fontos feladata a nevelésnek. A növendékeimmel való pedagógiai beszélgetésekből az derül ki, hogy sokszor a családdal vannak olyan, kommunikációs, kapcsolati és életproblémák, amelyek már a tanulás és motiváció területét is érintik. A szüleim nem értenek meg, és nem is figyelnek, nekik csak az a fontos, hogy jó jegyeket hozzak az iskolából, mindig meg akarják mondani, hogy mit csináljak, mikor nekem van önálló véleményem- mondják. Ugyanakkor a szülők is felkeresnek, hogy a gyereket nem tudják fegyelmezni, hisztizik, nem tanulja meg a leckét, flegmán beszél velük.

A szülő és a gyerekek közötti kommunikációs és kapcsolati problémák nem újkeletűek. A pszichológusok, családterapeuták, neveléskutatók régóta foglalkoznak a témával. A technikai és digitális fejlődés következtében felgyorsult az élet. A gyerekek idegrendszere túlterhelt, kevésbé tud tolerálni, alkalmazkodni, ezért ezek a problémák már az iskolai órákon a felszínre kerülnek. Az előnye, hogy még időben kiderülnek. Az oktatás azonban nincs felkészülve az új nevelési feladatra, amely több kérdést is fölvet.

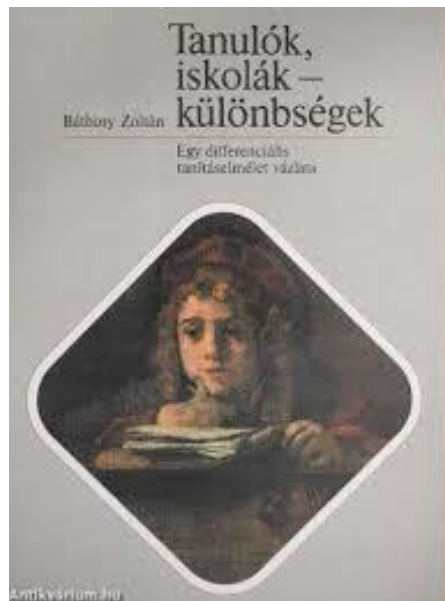
Hogyan tudna a pedagógus segíteni a szülő és a gyerek közötti kommunikációs problémák megoldásában

¹ Tanulmányok: Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola, Miskolc (1995) zenetanár, zongora; Eötvös Lóránd Tudományegyetem, PPK (2005) pedagógus szakvizsga, zenei munkaképesség-gondozás; Miskolci Egyetem, BBZI (2015) zongoratanár mesterfokozat 1992-től 2021-ig a kazincbarcikai Kodály Zoltán AMI tanára. Jelenleg a hátrányos helyzetű gyerekeket segíti a zenével Kazincbarcikán.

- Meddig kompetens a témában
- Hol tudja megtanulni ezeket a kompetenciákat
- Hogy ismeri fel, hogy meddig kompetens

Az utóbbi évtizedekben kidolgozásra kerültek azok a módszerek, amelyekkel a pedagógus segíteni tudja a szülőt a nevelésben és egy jobb kommunikáció és családi élet megvalósításában.

Oktatásszociológiai kutatások

A családi-otthoni, és az iskolai-pedagógiai hatások egymáshoz való viszonyulása az oktatás szociológia egyik régóta kutatott témája. [1] Vizsgálták, hogy milyen arányban befolyásolja a család, és milyen arányban az iskola a tanulók tanulási eredményeit, fejlődésüket, személyiségüket. Benjamin Bloom, amerikai oktatápszichológus a tanulás teljesítményét vizsgálta. A Bloom-iskola megkülönbözteti a pedagógiai eszközökkel többnyire nem változtatható tényezőtől azokat a tényezőket, amelyek kedvező irányban képesek változtatni a merev szociológiai determinációt. A kutatások szerint változtathatók a szülők és a gyerekek közötti kapcsolat és a társas interakciók, családi nevelési szituációk. Ezek a tényezők a szülőkkel való együttes munka mellett kedvező irányban változtathatók, kedvező hatással van a tanulásra. Egy nemzetközi pedagógiai vizsgálat kimutatta, hogy az általános iskolai évek alatt a családi hatás determinációja erősebb, mint az iskolai- pedagógiai hatásé. Később, a középiskolai évektől azonban az iskolai-pedagógiai hatás érvényesül jobban. Ezt a hazai és nemzetközi adatok is megerősítik. Az oktatásszociológiai kutatások megállapították, hogy a

tanulási eredmények alakulásában döntő szerepe van a családnak, azonban az oktatás kedvező irányba tudja változtatni a szülői attitűdöket.

A pedagógus feladatai, kompetenciái

A család életviteli és nevelésben betöltött funkcióváltása következtében módosult a nevelésben betöltött szerepe. [2] A gyerekek már a korai életszakasztól kezdve több időt töltenek a másodlagos szocializációs színtereken. A megalapozó emocionális nevelésben a nevelő pedagógusok vesznek részt nagyobb arányban. A kommunikációs készségek, az alkalmazkodás képessége, a viselkedési minták mások lettek. A gyerekeknek jóval több mozgásra és szabad levegőzésre van szükségük, mint amennyire a mostani körülmények között lehetőségük van, hogy az idegrendszerük megfelelően fejlődjön. A digitális eszközök blokkolják a gyerekek lelki feldolgozó tevékenységét, ami sokszor agressziót vált ki. Egyre több az olyan iskolai tanuló, akinek az esetében korrekciót, vagy terápiát igénylő személyiségzavart diagnosztizáltak. Az új nevelési problémákkal a mai gyakorlatban nem az iskolák, hanem a korrekciós, gyógyító intézmények foglalkoznak. Ezeknek az eseteknek a számát jelentősen csökkentené, hogyha az oktatási intézmények preventív feladatot is el tudnának látni. A nevelés intézményei azonban az új feladatok ellátására nincsenek még felkészülve. A pedagógusképzési rendszerek az oktatási funkcióra készítik fel a leendő tanárokat, a személyiségformálásban betöltendő fejlesztő funkciókra már kevésbé. A nevelési feladatok megosztása a család és az iskola között módosult, a nevelési tevékenység alap-

feladatainak az ellátásához az eddigi pedagógiai módszerek kevésnek bizonyulnak. Időszerű a klasszikus pedagógiai módszerek megújítása.

Családra kiterjesztett preventív programok az orvosi és pedagógiai gyakorlatban

A pszichológusok klinikai tapasztalatai azt mutatják, hogy sokszor az egész család segítségre, érzelmi felvilágosításra, a szokásrendszer megváltoztatására szorul. A terápia mellett preventív módszereket is kidolgoztak. Egy pszichológiai kutatás azt vizsgálta, hogy a szülői magatartás milyen hatással van a gyerekek mentális egészségére. A kutatásban depressziós és egészséges gyerekek vettek részt, és mindkét csoport szülei. A kutató és kollégái a gyerekek érzelmi és agyi reakcióit vizsgálták a szülők negatív és pozitív visszajelzéseire. Megállapították, hogy mind a depressziós, mind az egészséges serdülőknél a semleges visszajelzésekhez képest a kritika után hangulatcsökkenést, a dicséret után hangulatnövekedést tapasztaltak. Az egészséges gyerekek önképe jobb. [3] A szülői visszajelzéseknek döntő szerepük van a gyermekük önképének alakulásában. Dr. Thomas Gordon az University of Chicago-n tanult pszichoterápiát. Tanára Carl Rogers, a humanisztikus pszichológia megalapítója volt. A tanulmányok befejezése után az Egyetem Tanulmányi Központjában dolgozott öt évig, majd magánrendelőt nyitott Kaliforniában, Pasadenában. Egyéni és csoportos terápiát adott, és játékterápiát gyerekeknek. A gyerekek többsége azonban nem volt beteg, a viselkedési problémát a szülővel való kommunikáció hiányossága okozta. Úgy

vélte, hogy az a megoldás, ha a szülőknek segít megjavítani a kapcsolataikat a gyerekeikkel. Kidolgozott egy preventív módszert, a Szülői Eredményesség Tanulást. [4] Ez egy tanfolyam szülőknek, amit ma már sok helyen tanítanak a világon. Többen úgy vélték, hogy csökkenne a klinikai esetek száma, ha a megelőzésre is lennének kidolgozott módszerek. Bruno Bettelheim, korának legnagyobb gyermekpszichológusa, író, filozófus, *Elég jó szülő* című könyvével sok családnak segített a nevelésben. [5] Vekerdy Tamás az előadásaival, szakmai cikkeivel, írásaival, gyerekekről szóló könyveivel segítette a szülőket abban, hogy megértsék gyermekeiket, és megismerjék a nevelés élettani, és érzelmi alapjait. [6]

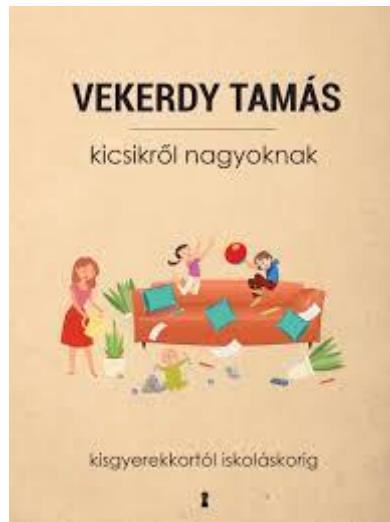

A pszichológiai gyakorlat mellett az oktatáskutatás is kidolgozott edukatív módszereket szülőknek. A Texasi Egyetem tanára, Carl Hereford professzor négy éven át tartó kutatási eredményeit [7] *A szülői attitűd megváltoztatása csoportos megbeszélésen keresztül* című könyvében publikálta. Az eredmények a gyerekek magatartásában mutattak javulást.

Az iskolai preventív programok egy része nem közvetlenül a gyerekekre, hanem a családra, a szülőkre irányul. A családra kiterjesztett primer prevenció célja a gyerekek alkalmazkodásának javítása, a résztvevők azonban a szülők, családtagok. A szülőtréningekre vonatkozó vizsgálatok egy része az elsődleges résztvevőknél, a szülőknél mutatott ki kedvező változást a gondolkodásban, az attitűdökben, és a gyermeknevelési szokásokban. Egy másik vizsgálat a szülők gyerekeik regisztrált javuló eredményeket. A neveléstudomány is megállapította, hogy a család edukációja fontos része az oktatásszervezésnek. Az iskolai men-

tálhigiéné gyakorlatában az orvosi modellt váltották az edukatív programok, amelyek jobban illeszkedtek az iskola kultúrájához, szervezeti sajátosságaihoz. A szociális, készségfejlesztő módszerek nem terápiás módszerek, ezért széles körben bevezethetők az oktatási, nevelési programba.

Szülővel való korrekciós munka a zenepedagógiában

A szülővel való kommunikációnak fontos szerepe van a tanulásszervezésben. A zenepedagógiai gyakorlatban az egyéni oktatásban jó lehetőség van a növendék és családja megismerésére, a családi viszonyok feltérképezésére, és a preventív, korrekciós feladatok ellátására is. A szülővel való beszélgetésekből kiderül, hogyan vélekedik a gyerekéről, milyen értékrend szerint, milyen körülmények között neveli. Az egyik általános probléma, hogy a szülő nem ismeri a gyerek korosztályos sajátosságaiból adódó szükségleteit, és a nevelés élettani és érzelmi alapjait.

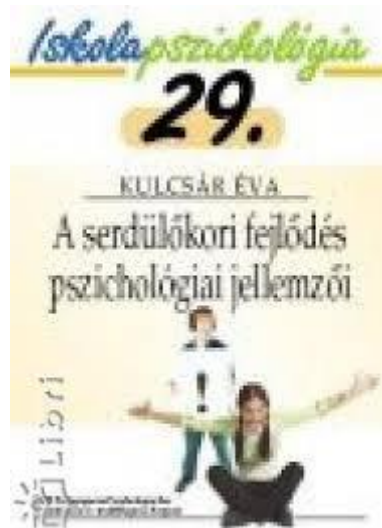
Az óvodás gyerek nem egyik pillanatról a másikra, éppen a tanévnyitó napjára lesz iskolaérett. Fokozatosan érik meg az idegrendszere az iskolai feladatokra. A kiskgyereknek nagyon sok mozgásra, játékra, szabad levegőre, pihenésre és alvásra van szüksége ahhoz, hogy a tanulási készségei és az idegrendszere, és a személyisége egészségesen fejlődjenek. [8] Tanuláspszichológiai tény, hogy nem akkor tanulunk meg valamit, amikor éppen foglalkozunk az új anyaggal, hanem akkor, amikor egészen mást csinálunk. Ekkor rendeződik készséggé. Nem lehet, és nem is szabad elvárni egy gyerektől, hogy az iskola után otthon is a házi feladat legyen a teendője. [6]

A kisiskolás kor az énkép, az önismeret alakulásának különösen érzékeny fázisa, mert a gyerek a teljesítményét is a személyiségére vonatkoztatja. Az értékelés a nevelési módszerek közé tartozik, és külső szabályozó szerepet tölt be a személyiség fejlődésében és fejlesztésében. A nyolc intelligencia fajtából az iskola az értelmi intelligenciát osztályozza, az értelmi intelligencia tíz faktorából a lexiklis memóriát, és a matematikai készségeket. Az általános iskolai követelmények teljesen figyelmen kívül hagyják a gyerekek szükségleteit, és tempóját. Ezeknek az elvárásoknak nagyon nehéz megfelelni. A szülő azzal tudja segíteni gyermekét a reális énkép és önismeret kibontakoztatásában, hogy ha nem az általános iskolai teljesítménye alapján formál véleményt a gyerekeről, hanem megismeri a képességeit, és igényeit.

A serdülés korszaka biológiailag tíz éves kor körül kezdődik, és akár tizenkilenc éves korig is eltarthat. [9] Először a növekedési hormonok, majd a nemi hormonok fokozott termelődése következtében a gyerekek hirtelen megnyúlnak, majd kialakulnak a női, férfi jellegek. A hormonrendszer és az idegrendszer is rendkívüli változásokon, érésen megy keresztül. Az agyfiziológiai kutatások szerint az idegrendszerben régi kapcsolatok le-, és az újak kiépítése zajlik. Ez a sok változás megterheli, kifárasztja a szervezetet, ezért a serdülőnek sokkal több pihenésre, alvásra van szüksége. A szülő általában azt látja, hogy az ő gyereke otthon vagy alszik, vagy a heverészésen kívül nem csinál semmit. Fontos élettani szerepe van ennek a látszólagos semmittevésnek. A serdülő ekkor rendezzi az új információit, újra értelmezi önmagához, családjához, és a többi gyerekhez való viszonyulásait. A serdülőkor a gyerekkornak az az életszakasza, amikor tudatosan, hogy a felnőtt, önálló életre készen kell állni. [10] Szakmát, hivatást, társat találni. A serdülő újraértelmezi önmagáról, a másokról és a világról alkotott vé-

leményét. Egy új személyiség születik. Ehhez a belső munkához bezárkózik. Ettől függetlenül fontos számára a felnőttek véleménye. A krízis korszakokban sokszor labilisak a gyerekek. Ha a felnőtt nyugodt és türelmes tud maradni, a gyerek is megnyugszik.

Egyelőre nincsen olyan kidolgozott tantárgy a pedagógusképzésben, amely felkészítené a leendő tanárokat a szülők segítésére és a megfelelő kommunikációra. Azonban a személyes példamutatás a pedagógus részéről már önmagában is sokat segítene a szülői szemlélet alakításában. Napjainkban a gyerekeknek leginkább a törődésre és a személyességre lenne szükségük. A gyerekkor minden szakaszában döntő szerepe van a felnőttek visszajelzéseinek. A nyugodtabb szakaszokban ugyanúgy, mint a krízis korszakokban, amikor a változások gyorsabban zajlanak le. Fokozatosan fejlődik az önállóság, a gyerek eltávolodik, majd visszatalál a szüleihez. Folyamatosan alakul a személyiség struktúrája, a motivációs rendszer és az önkép a szociális tanulás során. Az iskolának és a családnak is fontos szerepe van abban, hogy ez a személyiség hogyan alakul.

A tanulási teljesítmény összefügg a gyerekek állapotával.

A modern tanulásszervezés integráns része a feladatok meghatározása mellett a megfelelő körülmények biztosítása. A családban és az iskolában is fontosak azok a beszélgetések, amelyben a gyerek elmondja, milyennek látja önmagát, a felnőtteket, a gyerekeket, és ezt a világot, hogy éli meg. Ezekből a beszélgetésekből nem csak a gyerek önismerete és személyisége fejlődik, hanem a pedagógus és a szülő is jobban megismeri. A jó kommunikáció segít megérteni és elfogadni a gyermeket, tiszteletben tartani az egyéniségét.

Felhasznált irodalom

- [1] Báthory Zoltán: Tanulók, iskolák - különbségek, Egy differenciális tanításmélet vázlata, Budapest, tankönyvkiadó, (1992), ISBN, 963 18 24496
- [2] Bagdy Emőke - Telkes József: Személyiségfejlesztő módszerek az iskolában, Tankönyvkiadó, Budapest, (1990) ISBN 963 08 2626 0
- [3] Hegyi Leticia, Egy új kutatás szerint a szülők kritikája nagyobb hatással van a depressziós tizenévesekre, <https://index.hu/tudomany/2023/09/05/tanulmany-kutatas-depresszio-tini-kamasz-serdulo-szuloi-kritika-mri/> (megnyitva: 2024.10.15.)
- [4] Noel Burch - Dr. Thomas Gordon, Emberi kapcsolatok, Gordon Kiadó Magyarország Kft. (2021) ISBN: 9789639766105
- [5] Bruno Bettelheim: Az elég jó szülő, Park Könyvkiadó Kft, Budapest, (2018) ISBN 9789633552612
- [6] Vekerdy Tamás: Érzelmi biztonság Mit kell(ene) tudnunk a gyerekről és magunkról ISBN 978 963 89026-9-6
- [7] Carl F. Hereford, CHANGING PARENTAL ATTITUDES THROUGH GROUP DISCUSSION, Austin: University of Texas Press, (1963).
- [8] Vekerdy Tamás: Kicsikről nagyoknak - A kisgyerekkor - Park Kiadó, Budapest, (2013) ISBN: 978-693- 355-058-8
- [9] Dr. Hirschler Imre: Nemcsak nőkről, nemcsak nőknek, Magyar nők országos tanácsa, Kossuth Könyvkiadó, (1987), ISBN 963 09 2387 4
- [10] Kulcsár Éva: A serdülőkorú fejlődés pszichológiai jellemzői, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Tanárképzési és továbbképzési Központ. Budapest, ISSN 0238 2482

MAROSSY ÉVA PARLANDÓBAN KORÁBBAN MEGJELENT ÍRÁSAI

[Marossy Éva: Az érzelmi és lelki tényezők jelentősége a zenepedagógiai gyakorlatban \(Zongora-portfólió\) \(Miskolci Egyetem Bartók Béla Zeneművészeti Intézet, 2015\) \(pdf\)](#)

(Parlando, 2021/5.)

[Marossy Éva: A zeneoktatás változása a társadalmi mozgások tükrében. Zenei értékrendünk és gyakorlatunk Kodálytól napjainkig \(pdf\)](#)

(Parlando, 2022/2.)

Marossy Éva: Humanisztikus zenepedagógia. Az elfogadás

(Parlando, 2022/3.)

Marossy Éva: Az asszertív kommunikáció szerepe a zenepedagógiában. Az agresszió megelőzése a zenei neveléssel (pdf)

(Parlando, 2022/4.)

Marossy Éva: Mentális betegségek megelőzése. Kovács módszer (pdf)

(Parlando, 2022/6.)

Marossy Éva: Mentális betegségek megelőzése. Zeneiskolai mentálhigiéné (pdf)

(Parlando, 2023/1.)

Marossy Éva: Humanisztikus zenepedagógia. Speciális nevelési igény

(Parlando, 2023/2.)

Marossy Éva: Humanisztikus zenepedagógia. Kezdők kamarazenéje

(Parlando, 2023/3.)

Marossy Éva: Humanisztikus zenepedagógia. Zenei versenyek (pdf)

(Parlando 2023/4.)

Marossy Éva: Humanisztikus zenepedagógia, A személyiség stabilizása

(Parlando 2023/5.)

Marossy Éva: Zenével a gyerekekért. Hátrányos helyzetű gyerekek zenepedagógiája

(Parlando 2023/6.)

Marossy Éva: Család és iskola. A családdal való kommunikáció szerepe a zeneoktatásban

(Parlando 2024/3.)

Marossy Éva: Zenével nevelni. A személyes fejlődést segítő beszélgetés – fejlesztő interjú – szerepe és jelentősége a zenepedagógiai gyakorlatban

(Parlando 2024/4.)